УДК 378.162

Шукула Р. Р.,

e-mail: shykula@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-0609-0660, Researcher ID: G-3582-2019

к.пед н., доц. кафедри географії і туризму, ПВНЗ Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янчука, м. Рівне

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ІГРОВОЇ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРИРОДНИЧОМУ МУЗЕЇ

Анотація. У публікації на кількох прикладах розкривається використання елементів ігрової форми діяльності під час екскурсій школярів у Природничому музеї ПВНЗ МЕГУ імені академіка С. Дем'янчука.

Автор також акцентує увагу на проведенні занять вчителями природничих дисциплін у кабінетах біології та музейних кімнатах, де поряд з традиційними дидактичними матеріалами є можливість використовувати музейні експонати. Вчителі можуть послуговуватися такими типами натуральних препаратів: гербарії, вологі препарати, мікропрепарати, колекції, скелети хребетних тварин та окремі їх частини, опудала тощо. Деякі інакше будуть виглядати перераховані біологічні об'єкти, якщо частину з них оформити у вигляді музейних експонатів, зробити частиною ландшафтної діорами, надати систематичне оформлення, помістити у експозицію. Їх використання дозволяє учневі оцінити реальний розмір натурального об'єкта, побачити його текстуру, зафіксувати у пам'яті колір та природню форму тіла тварини в уявному ландшафтному просторі.

У статті надаються певні методичні рекомендації вчителям щодо використання засобів музейної педагогіки у навчально-виховному процесі шкіл за такими напрямками:

- а) необхідність заснування (створення) музейних природничих кімнат при навчальних закладах;
- б) якомога ширше використання музейних експонатів під час проведення занять із учнями при вивченні різноманітних тем;
- в) використання практики проведення занять у місцевих музеях;
- г) залучення до проведення уроків та виховних заходів музейних працівників, колекціонерів;
- д) залучення вчителів, батьків, учнів, представників громадськості до поповнення шкільного природничого музею натуральними об'єктами, з метою їх подальшого використання у навчальному процесі;
- е) використання музейних експонатів під час самостійної роботи учнів, написання ними рефератів, учнівських робіт під керівництвом викладачів Малої академії наук, виконання науково-дослідних завдань.

Автор засвідчує, що практика широкого використання засобів музейної педагогіки під час проведення занять із дітьми сприяє поглибленню знань, відтак потребує належного ставлення з боку сучасних педагогів.

Ключові слова: використання елементів ігрової форми діяльності, музейна педагогіка, природничий музей, ПВНЗ МЕГУ імені академіка С. Дем'янчука.

Shykula R., R.,

e-mail: shykula@ukr.net, ORCID ID: 0000-0003-0609-0660, Researcher ID: G-3582-2019

Ph. D. in Pedagogics, Associate Professor, International university of economics and humanities academician Stepan Demianchuk Rivne.

USE OF ELEMENTS OF GAMING FORM OF ACTIVITY IN NATURAL MUSEUM

Abstract. In the publication, the author, on several examples, reveals the use of elements of the game form during school excursions in the Natural History Museum of the International university of economics and humanities academician Stepan Demianchuk.

The author also emphasizes teaching natural science teachers in biology classrooms and museum rooms, where, alongside traditional didactic materials, museum exhibits are also available. Teachers can use such types of natural preparation aids as: herbarium, wet preparations, micropreparations, collections, skeletons of vertebrates and their individual parts, stuffed animals and more. The listed biological objects will look a bit different if part of them is designed as museum exhibits, made part of landscape dioramas, provided with a systematic design, placed in the exposition. Using them allows the student to estimate the true size of a natural object, see its texture, capture in memory the color and natural shape of the animal's body in an imaginary landscape space.

In the article the author provides some methodical recommendations to teachers regarding the use of museum pedagogy in the educational process of schools in the following areas:

- a) the need to establish (create) museum natural rooms in educational institutions;*
- b) the widest possible use of museum exhibits when conducting classes with students when studying a variety of topics;*
- c) use of practice in local museums;*
- d) involvement of museum workers, collectors in the lessons and educational activities;*
- e) involvement of teachers, parents, students, members of the public in the restoration of the school's natural museum with natural objects, with a view to their further use in the educational process;*
- e) the use of museum exhibits during the independent work of students, writing their abstracts, student works under the guidance of teachers of the Small Academy of Sciences, the implementation of research tasks.*

The author confirms that the practice of widespread use of museum pedagogies during the lessons with children contributes to the deepening of knowledge, and therefore requires the proper attitude of modern educators.

Key words: the use of elements of the game form of activity, museum pedagogy, the natural museum, International university of economics and humanities academician Stepan Demianchuk.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-8510-2019-16-27>

Постановка проблеми. Світогляд індивідууму формують сім'я, школа, телебачення, інтернет, економічно-політична ситуація в країні. Завдання нинішніх педагогів – навчити дитину об'єктивно оцінювати реальність, сприяти виробленню критичного мислення, розширити її світогляд та розвинути повагу до надбань культурної спадщини, виховати екологічну свідомість.

Важливу роль у становленні учнівської особистості відведено природознавчим дисциплінам. Зокрема, на заняттях із біології та географії школярі отримують інформацію про середовище життя тварин та людини, навчаються розпізнавати явища живої та неживої природи, ведуть фенологічні спостереження, встановлюють зв'язки між природними явищами і людською діяльністю, що призводить до усвідомлення людини як частки природи.

Постановка завдання. Розкриття використання елементів ігрової форми діяльності під час екскурсій школярів у Природничому музеї ПВНЗ МЕНУ імені академіка С. Дем'янчука.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання, пов'язані із використанням музейних експонатів у практиці шкіл, широко вивчали зарубіжні та українські вчені (Т. Белофастова, М. Біляшівський, Л. Воронова, Л. Гайда, О. Караманов). У науковій розвідці Л. Воронової пояснено: «Шкільні музеї України стають інститутом, який дозволяє транслювати й утілювати в життя базові цінності суспільства. У їх діяльності поєднуються культурно-освітні, виховні, науково-дослідницькі функції» [1 с. 15].

Виклад основного матеріалу дослідження. У навчальних закладах України сьогодні широко використовується практика створення природничих музеїв. Зокрема, за даними «Каталогу музеїв при навчальних закладах України» лише в Рівненській області діє 241 шкільний музей різних профілів [2], а станом на 2015 рік в Україні зареєстровано більше п'яти тисяч музеїв при навчальних закладах [3].

Як свідчить практика, вчителі біології проводять заняття в кабінетах біології та музейних кімнатах, де поряд з традиційними дидактичними матеріалами можуть використовувати музейні експонати. Вчителі можуть послуговуватися такими типами натуральних препаратів: гербарії, вологі препарати, мікропрепарати, колекції, скелети хребетних тварин та окремі їх частини, опудала тощо. Дещо інакше будуть виглядати перераховані біологічні об'єкти, якщо частину з них оформити у вигляді музейних експонатів, зробити частиною ландшафтною діорами, надати систематичне оформлення, помістити в експозицію. Їх використання дозволить учневі оцінити реальний розмір натурального об'єкта, побачити

його текстуру, зафіксувати у пам'яті колір та природню форму тіла тварини в уявному ландшафтному просторі.

Але сучасне молоде покоління вкрай важко зацікавити музейними екскурсіями. Тому в природничому музеї ми використовуємо набір експонатів для тактильного ознайомлення екскурсанта з експонатом.

Наприклад, частина зоологічних експонатів (дублікатів) виконують роль роздаткового матеріалу під час проведення екскурсій. Це череп Дикого кабана та його клики, роги Лося та Козулі європейської, шкіра Удава звичайного, черепашки тропічних молюсків. Також особливою увагою школярів користуються предмети одягу та побуту сучасних племен (привезені з експедицій Р. Шикуюло, що не мають історичної цінності) з Індонезії, Африки, Пд. Америки (барабани, маски, вироби з дерева). Більшість дітей радо приміряють пончо нащадків племен Майя, автентичний одяг єгиптян, індійське Сарі, одяг Берберів, інше (рис. 1).

Рис. 1. Школярі Рівненської ЗОШ №20 на екскурсії в Природничому музеї ПВНЗ МЕГУ імені академіка С. Дем'янчука (травень 2019)

Вчителі Рівненської області використовують музейні експонати Природничого музею ПВНЗ МЕГУ імені академіка С. Дем'янчука з учнями 1х-11-х класів на уроках природознавства, біології, географії, частково історії, навчальних курсах «Природа рідного краю», «Краєзнавство».

Проведення тематичних екскурсій у ігровій формі, в краєзнавчих музеях дозволяє ознайомити учнів із флорою та фауною свого регіону, дізнатись цікаві історичні факти, змінити обстановку, урізноманітнити навчально-виховний процес, що сприятиме згуртуванню класного колективу. Наприклад, під час проведення літніх прищільних таборів учням - відвідувачам Природничого музею ПВНЗ МЕГУ імені академіка С. Дем'янчука ми пропонуємо грати у гру «Тварини країни». Дітей розділяють на групи по п'ять осіб і кожна з них отримує завдання сфотографувати якомога більше тварин відповідної країни та скласти їх список. Перемагає група, що віднайде найбільшу кількість тварин означеної країни. Після завершення кожна група отримує приз, підготовлений вчителем [4].

Доречним у освітньому процесі є налагодження тісної співпраці із працівниками музеїв, де можна проводити музейні заняття та виховні заходи. Прикладом є рівненські школи, учні яких регулярно відвідують Природничий музей МЕГУ імені академіка С. Дем'янчука і вчителі яких мають змогу використовувати експонати музею та відеопосібники Р. Шикуюло на уроках із біологічним та географічним змістом [5].

Рис. 2. Учні Рівненської гімназії «Гармонія» в Природничому музеї ПВНЗ МЕНУ імені академіка С. Дем'янчука (травень 2019)

Під час екскурсії у Природничому музеї МЕНУ імені академіка С. Дем'янчука екскурсанти уважно слідкують за променем лазерного вказівника екскурсовода, займаються розмальовуванням «розмальовок», «прив'язаних» до експонатів музею, відгадують загадки та ребуси.

Після відвідин природничого музею вчителі та учні, як правило, відзначають посилення інтересу до вивчення дисциплін галузі природознавства. Цікавими та змістовними є музейні уроки та виховні заняття, які проводяться студентами та викладачами на базі цього музею.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Детальне вивчення досліджуваної проблеми дозволило виробити певні методичні рекомендації вчителям щодо використання засобів музейної педагогіки у навчально-виховному процесі шкіл за такими напрямками:

- а) необхідність заснування (створення) музейних природничих кімнат при навчальних закладах;
- б) якомога ширше використання музейних експонатів під час проведення занять із учнями при вивченні різноманітних тем;
- в) використання практики проведення занять у місцевих музеях;
- г) залучення до проведення уроків та виховних заходів музейних працівників, колекціонерів;
- д) залучення вчителів, батьків, учнів, представників громадськості до поповнення шкільного природничого музею натуральними об'єктами, з метою їх подальшого використання у навчальному процесі;
- е) використання музейних експонатів під час самостійної роботи учнів, написання ними рефератів, учнівських робіт під керівництвом викладачів Малої академії наук, виконання науково-дослідних завдань.

Практика широкого використання засобів музейної педагогіки під час проведення занять із дітьми сприяє поглибленню знань, відтак потребує належного ставлення з боку сучасних педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воронова Л. М. Педагогічний аспект діяльності музеїв при закладах освіти на Харківщині на межі ХХ–ХХІ ст. / Л. М. Воронова, Н. С. Мартем'янова // Вісник Харківської державної академії культури. – 2014. – Вип. 43. – С. 15–24.
2. КЗ «Рівненська обласна станція юних туристів» [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://rivnesytur.org.ua/istoriia-sohodennia/>.
3. Рекомендації Всеукраїнського круглого столу «Музеї при навчальних закладах як осередки патріотичного виховання» [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://pmu.in.ua/news/rekomendacii_kruglogo_stolu/.
4. Учні 7 класів відвідали зоологічний музей МЕНУ [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://kolodenka.wordpress.com/2017/04/27>

5. Використання засобів природничого музею в Міжнародному економіко-гуманітарному університеті імені академіка Степана Дем'янчука [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/54-1.pdf>

REFERENCES

1. Voronova L. M. Pedagogichnyi aspekt diialnosti muzeiv pry zakladyakh osvity na Kharkivshchyni na mezhi KhKh–KhKhI st. / L. M. Voronova, N. S. Martem'ianova // Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury. – 2014. – Vyp. 43. – S. 15–24.
2. KZ «Rivnenska oblasna stantsiia yunikh turystiv», available at: <http://rivnesytur.org.ua/istoriia-sohodennia/>.
3. Rekomendatsii Vseukrainskoho kruhloho stolu «Muzei pry navchalnykh zakladyakh yak osередky patriotychnoho vykhovannia», available at: http://pmu.in.ua/news/rekomendacii_kruglogo_stolu/.
- 4.. Uchni 7 klasiv vidvidaly zoolohichnyi muzei MEHU, available at: <https://kolodenka.wordpress.com/2017/04/27>.
5. Vykorystannia zasobiv pryrodnychoho muzeiu v Mizhnarodnomu ekonomiko-humanitarnomu universyteti imeni akademika Stepana Dem'ianchuka, available at: <http://pedagogy.bdpu.org/wp-content/uploads/2016/10/54-1.pdf>.